

Handläggare
Sofia Regnell
Telefon: 08-508 09 021

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd
2017-12-14

Offentliga rum – Förslag på komplettering till framkomlighetsstrategin

Svar på remiss från trafikkontoret Dnr T2017-01611

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Johanna Engman
stadsdelsdirektör

Therese Rosén
avdelningschef

Sammanfattning

Arbetet med att förverkliga Framkomlighetsstrategins intentioner i gatumiljöer har visat på ett behov av en helhetssyn på det offentliga rummets alla funktioner. Av det skälet har trafikkontoret tagit fram ett förslag på komplettering till Framkomlighetsstrategin – Offentliga rum. Förslaget innehåller planeringsprinciper för utvecklingen av stadens gator, torg och allmänna platser till mötes- och vistelseplatser i en växande, attraktiv och hållbar stad. Förslaget innehåller även en handlingsplan för 2018-2023 som innehåller ett antal aktiviteter som ytterligare skulle kunna stärka strategin för utvecklingen av de offentliga rummen.

Förvaltningen anser att det är bra att dokumentet Offentliga rum har tagits fram som ett komplement till Framkomlighetsstrategin. Då stadens invånare ökar i snabbare takt än tillskapandet av nya offentliga rum måste staden bli bättre på att utveckla befintliga gator, torg, kajer och parker till attraktiva vistelseplatser. Förvaltningen saknar dock det gröna perspektivet samt ett tydligare barn-, äldre och tillgänglighetsperspektiv i förslaget.

Förvaltningen lyfter även behovet av en ökad samverkan mellan trafikkontoret och stadsdelsförvaltningen för att få en helhetssyn på utvecklingen av de offentliga rummen.

Bakgrund

Trafikkontoret har begärt yttrande från bland annat Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning av remissen Offentliga rum – förslag på komplettering till Framkomlighetsstrategin. Yttrandet ska vara trafikkontoret tillhanda senast den 31 december 2017.

Ärendet

Stockholm växer och staden ska byggas på ett sätt som minimerar behovet av att resa, möjliggör fler resor med cykel och gång och stödjer en kapacitetsstark och frekvent kollektivtrafik. Framkomlighetsstrategin beskriver hur utrymmet på stadens gator behöver fördelas för att kunna möta ökad efterfrågan på resande och större behov av attraktiva offentliga miljöer.

Arbetet med att förverkliga Framkomlighetsstrategins intentioner i gatumiljöer har visat på ett behov av en helhetssyn på det offentliga rummets alla funktioner. Stadens offentliga rum – gator, torg, kajer och parker – utgör tillsammans en av Stockholms största och viktigaste tillgångar. De utgör en arena för stadens grundläggande syfte: möten mellan människor för utbyte av idéer, kultur, varor och tjänster. Framkomlighetsstrategins starka fokus på rörelse behöver kompletteras med resonemang om andra funktioner som vistelse och stadsliv. Av det skälet har trafikkontoret tagit fram ett förslag på komplettering till Framkomlighetsstrategin – Offentliga rum. Dokumentet föreslår fem planeringsprinciper och en handlingsplan med tolv åtgärder.

Ansvar för det offentliga rummet delas mellan olika offentliga och privata aktörer. Trafikkontoret ansvarar för utformning, underhåll och skötsel av stadens befintliga gator, torg samt vissa kajer och parker. Det pågår arbete över hela staden som utvecklar attraktiviteten i de offentliga rummen. För trafikkontorets del är det främst arbetet med Gångplanen, konceptet Levande Stockholm, arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen samt löpande arbete med träd, blomsterprogram, belysning, möblering och leverans- trafik. Även andra delar av kontorets verksamhet bidrar till attraktiva offentliga rum, som ombyggnation av gator för att förbättra rörelse och vistelse utifrån till exempel cykelplanen och plan för säkra skolvägar samt upplåtelse, drift och underhåll.

Planeringsprinciper för vistelse

Framkomlighetsstrategins inriktning om attraktivitet fördjupas med följande principer för utveckling av de offentliga rummen:

Planeringen ska stärka gatans roll som vistelseplats

Planeringen ska ta hänsyn till balansen mellan gatans två funktioner - vistelse och rörelse. Det handlar inte bara om hur mycket plats som avsätts till vistelse utan lika mycket om hur det befintliga utrymmet för vistelse används. Det krävs också tydligare prioriteringar mellan olika funktioner. Det innebär att vissa funktioner kommer att behöva prioriteras bort.

Ett nätverk av offentliga rum ska binda samman stadens olika delar

Offentliga rum ska användas för att stärka samband och utbyte mellan olika delar av staden och bidra till att överbygga fysiska och mentala barriärer. Delar av ytterstaden står inför en omfattande omvandling och då finns potential att knyta samman det offentliga rummet bättre. Stråk för gående och cykel kan också användas för att underlätta för människor att förflytta sig mellan områden, vilket i sin tur kan förbättra möjligheten till stadsliv i lokala centrum.

Kvalitén i det offentliga rummet ska höjas i hela staden

Det finns många lyckade offentliga miljöer men de är ojämnt fördelade över staden. I innerstaden behövs mindre kompletteringar av de offentliga rummen för att förbättra kopplingar och öka attraktiviteten. I ytterstaden kommer bostadsbyggandet möjliggöra utveckling och kvalitetshöjning av det offentliga rummet. Platser kan även lyftas och bli tryggare med mindre åtgärder. Det krävs satsningar i form av både investeringar och bättre drift och underhåll.

Stadens offentliga rum ska leva hela året

Det är lätt att skapa folkliv när solen skiner. Stadens offentliga rum behöver dock kunna ge möjlighet till möten, vistelse och rekreation året och dygnet runt - även när det är mörkt, mulet eller snöigt. Det är viktigt med ljussättning, färg, mikroklimat - sol och lä med mera.

Utformningen av det offentliga rummet ska underlätta flexibel användning

En del av ytan i staden bör utformas och möbleras för att kunna ändra användning över dygnet, veckan eller året. Det kan handla om permanenta ändringar men också om mindre testverksamhet med tillfällig möblering, målning och skyltning. Metoder för att engagera medborgare och näringsliv i utformning av närmiljön bör utvecklas och testas.

Handlingsplan 2018-2023

Trafikkontoret har identifierat ett antal aktiviteter som ytterligare skulle kunna stärka inriktningen i denna strategi.

Identifiera offentliga stråk och platser med utvecklingspotential

Det finns stråk och platser som behöver utvecklas i hela staden, utpekade i så väl de lokala utvecklingsprogrammen som i planerna under Framkomlighetsstrategin. Dessutom pekar nya översiktsplanen ut tio platser som håller samman Stockholm. Synergier mellan utvecklingsprogrammen, planerna och översiktsplanens samband behöver identifieras och sammanhängande nätverk för vistelse och gång behöver pekas ut.

1. Identifiera nätverk med sammanhängande stråk för vistelse och gång samt peka ut stråkens olika funktioner.
2. Ta fram karta med platser och stråk som bör utvecklas för ökad trygghet och mer stadsliv utifrån de lokala utvecklingsprogrammen samt identifiera synergier med gångplan, cykelplan med flera för att kunna prioritera angelägna projekt på kort och medellång sikt.
3. Se över möjligheten att införa fler permanenta gågator.

Arbetsprocesser och utbildningsinsatser

Det behövs ett utvecklat arbetssätt kring hur det offentliga rummet kan stärka sammanhållningen i staden samt en översyn av kommunala processer för att säkerställa vistelsekvalitet i alla projekt.

4. Förbättra samverkan inom trafikkontoret samt med övriga berörda förvaltningar för att gemensamt utveckla de offentliga rummen i staden.
5. Utbildningsinsatser för att höja medvetenheten på trafikkontoret om vistelsekvaliteter och betydelsen av attraktiva offentliga rum.

Utveckla arbetet med tillfälliga åtgärder för ökat stadsliv i hela staden året runt

Levande Stockholm har sedan 2016 visat goda resultat med sommargångator och tillfälliga parker i innerstaden. Konceptet håller på att utvecklas för att kunna tillämpas även i ytterstaden och under fler årstider. Tillfälliga åtgärder innebär en möjlighet att testa mer flexibla lösningar. I arbetssättet ingår att kommunicera bättre och utveckla medborgardialogen samt att stödja initiativ från medborgare och näringsliv.

6. Identifiera 30-gator där uteserveringar i parkeringsraden är att föredra framför placering på gångbanan.
7. Genomför minst två pilotprojekt för att skapa nya vistelseytor/torgytor i gaturummet genom att använda målning och tillfällig möblering som test före en eventuell permanent ombyggnad.
8. Genomför minst ett pilotprojekt om att avsätta ytor för medborgarinitiativ som till exempel odling och/eller andra aktiviteter.
9. Inventera öde och inaktiva platser samt genomför tillfälliga tillägg för att öka stadsliv i minst en pilotstadsdel i innerstaden och en i ytterstaden.

Utveckla metoder för uppföljning och mätning av vistelsevärden

Varje åtgärd som genomförs är en möjlighet att lära sig något om vad som fungerar bra eller mindre bra. Vistelsevärden är svåra att fånga kvantitativt så kvalitativa metoder behöver testas.

10. Ta fram checklista för vistelsekvalitet och trygghet i projekt för stöd i planering och granskning.
11. Utveckla rutiner för uppföljning av kvalitet på den offentliga miljön i så väl trafikkontorets egna projekt som i nya stadsbyggnadsprojekt.
12. Testa att genomföra vistelseinventeringar i minst fem projekt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av parkmiljöavdelningen norra innerstaden.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att det är bra att dokumentet Offentliga rum har tagits fram som ett komplement till Framkomlighetsstrategin. Då stadens invånare ökar i snabbare takt än tillskapandet av nya offentliga rum måste staden bli bättre på att utveckla befintliga gator, torg, kajer och parker till attraktiva vistelseplatser.

Nedan följer svar på de frågor trafikkontoret vill ha svar på i remissen.

Är det rätt planeringsprinciper eller saknas något perspektiv?

Förvaltningen anser att skrivningarna kring det gröna perspektivet behöver stärkas. Det framgår av förslaget att stadens gröna offentliga rum behandlas i dokumentet Grönare Stockholm. Det är dock svårt att få en helhetssyn på utvecklingen av de offentliga rummen då parkperspektivet är helt bortlyft. Förutom ekosystemtjänster behöver grönskans betydelse med rekreativa värden lyftas fram. Grönskan stärker vistelsevärdena i det offentliga rummet.

Även barn-, äldre- och tillgänglighetsperspektivet saknas i förslaget. Mer plats för lek behövs i det offentliga rummet. För dem med nedsatt funktionsförmåga, såsom nedsatt hörsel och syn, är det viktigt att gång- och cykelbanor separeras och skyltas tydligt, inte minst nu då eleyklar blir allt vanligare i stadsmiljön. Det är även viktigt att tänka på nivåskillnader, kanter, ytskikt med mera för ökad gång-vänlighet för personer med rörelsenedsättning. Fler sittplatser i det offentliga rummet är också viktigt ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Hur ser ni på de valda åtgärdsområdena och aktiviteterna i handlingsplanen?

Gröna kopplingar i gaturummet mellan parkerna är viktiga för att skapa det sammanhängande stråk för vistelse och gång som beskrivs i handlingsplanen.

Har ni idéer om hur tillfälliga åtgärder kan användas för att göra stadsrummet mer attraktivt att vistas i?

Ett exempel på att skapa tillfälliga åtgärder på en plats för att göra den mer attraktiv är att placera ut enkel möblering som går att flytta runt och studera hur de tillfälliga installationerna används. Resultatet av observationen kan sen ligga till grund för en mer permanent upprustning av platsen.

Förvaltningen anser också att det är viktigt att göra tillfälliga installationer på platser i stadsutvecklingsprojekt som ska bebyggas i framtiden eller där byggnation pågår. Dessa platser kan i vissa fall vara öde i flera år. För att befolka dessa platser, skapa nya offentliga platser i väntan på byggnation och på så sätt öka tryggheten kan exempelvis tillfälliga odlingar, sittplatser och lekvärden skapas. Detta är ofta extra angeläget i stadsutvecklingsområden där offentliga plaster i många fall saknas i början på ett projekt.

Har ni idéer om hur offentliga rum kan leva mer under hela året?

För att skapa offentliga platser som inte bara lever under sommarhalvåret finns det många åtgärder som kan genomföras. Några exempel är investeringar i fler konstfrusna isbanor och tillfälliga konstnärliga ljusinstallationer, som inte bara behöver vara julbelysning utan belysning som finns även under resten av årets mörka period. Ökad belysning i det offentliga rummet underlättar även för dem med synnedsättning och är även viktigt ur ett säkerhets- och trygghetsperspektiv.

Det finns även enklare åtgärder som kan genomföras, till exempel att lägga ut snöhögar för lek i parkerna. Under den kallare delen av året med mycket nederbörd skulle det också behövas fler offentliga platser, utan kommersiella intressen, under tak men vindskyddade och uppvärmda sittplatser. Ökad snöröjning och sandning kan också bidra till att offentliga rum som parker kan användas mer året runt, samt bidrar till att öka tillgängligheten för dem med funktionshinder.

Bedriver ni eget arbete som är bra för trafikkontoret att känna till i arbetet med handlingsplanen?

Det krävs en förbättrad samverkan mellan de förvaltningar som ansvarar för de olika delarna av det offentliga rummet. Detta är nödvändigt för att få en helhetssyn kring vilka åtgärder och aktiviteter som behöver genomföras i ett område i syfte att öka kvalitén på de offentliga rummen. Parkperspektivet saknas i detta dokument och trafikkontorets arbete bör samordnas bättre med de lokala parkplanerna och stadsdelsförvaltningarnas stadsmiljöverksamhet. Ett exempel på brist på samverkan är att det inte förs någon dialog med stadsdelsförvaltningarna inför att beslut tas kring vilka platser som ska ingå i Levande Stockholm. En bättre dialog skulle innebära att stadsdelsförvaltningarnas aktiviteter skulle kunna samordnas med de satsningar som görs inom ramen för projektet, vilket i sin tur skulle kunna innebära samordningsvinster och en ökad kvalitet på de tillfälliga platser som skapas.

Bilaga

Remiss Offentliga rum – förslag på komplettering till Framkomlighetsstrategin